

Βασικές Αρχές Κατά Την Άσκηση Της Ιατρικής Στην Εποχή Του Ιπποκράτη Και Σήμερα

ΜΑΡΙΑ ΚΑΝΑΚΗ¹, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΑΝΑΚΗΣ²

Εισαγωγή

Τα τελευταία χρόνια γινόμαστε μάρτυρες των δραματικών εξελίξεων που επιτελούνται σε καθημερινή σχεδόν βάση στον τεχνολογικό τομέα, και του τρόπου με τον οποίο αυτές επηρεάζουν τις διάφορες επιστήμες. Όπως είναι προφανές, και η Ιατρική δεν παραμένει ανεπηρέαστη από τις νέες προοπτικές που εμφανίζονται, ωστόσο εξίσου σημαντικές είναι και οι προκλήσεις με τις οποίες αυτές συνοδεύονται κατά την εφαρμογή τους, καθώς αυτές οφείλουν να ευθυγραμμίζονται πλήρως με τους θεμελιώδεις κανόνες άσκησης της ιατρικής επιστήμης. Προκειμένου να προβλεφθούν εγκαίρως κάποιες δυσάρεστες καταστάσεις ή και να αντιμετωπισθούν τυχόν προβλήματα που θα προκύψουν, ως συνέπεια (απόρροια) της εφαρμογής πρωτοποριακών πρακτικών και μεθόδων κατά την εκτέλεση της Ιατρικής, έχουν δημιουργηθεί και λειτουργούν οι επονομαζόμενες Επιτροπές Βιοηθικής. Κύριο μέλημα των τελευταίων είναι να ελέγχουν την πλήρη εναρμόνιση των όποιων επιστημονικών επιτευγμάτων στο πεδίο της Ιατρικής προς τους ηθικούς κανόνες που τη διέπουν και όπως αυτοί εισήχθησαν αρχικώς και κατεγράφησαν εντός του Ιπποκράτειου Όρκου. Ο τελευταίος δε, λόγω της διαχρονικής του αξίας και του अपαραμίλλου κύρους του, αποτελεί μέχρι και σήμερα το βασικότερο κείμενο ιατρικής δεοντολογίας και ηθικών όλων των αιώνων.

Λέξεις-κλειδιά: Ιπποκράτειος Όρκος, Κώδικας Ιατρικής Δεοντολογίας, Βιοηθική, Νόμος 3418/2005

Ιπποκράτειος Όρκος και εξαχθείσες ηθικές αξίες

Στην προηγούμενη εισαγωγική ενότητα έγινε ιδιαίτερη μνεία στον Ιπποκράτειο Όρκο, καθώς αυτός αποτελεί σημείο αναφοράς κατά τη δημιουργία των διαφόρων κωδικών δεοντολογίας, αφορούντων είτε την Ιατρική αυτή καθαυτή είτε συναφών με αυτή επαγγελμάτων. Επιπλέον, λόγω του βαθύτατου ανθρωπισμού του, αποτέλεσε και βασικό κείμενο άντλησης των αρετών εκείνων, που είναι άρρηκτα συνυφασμένες με το υψηλό λειτούργημα της Ιατρικής, και όπως αυτές συμπεριελήφθησαν και αναδείχθηκαν ευρύτερα εντός παγκοσμίων διακηρύξεων των νεωτέρων χρόνων. Προκειμένου όμως να κατανοήσουμε την αδιαμφισβήτητη αξία του Ιπποκράτειου Όρκου οφείλουμε να εξετάσουμε με τη δέουσα προσοχή τις διάφορες επιμέρους πτυχές που τον συγκροτούν. Το συγκεκριμένο κείμενο, παρά το γεγονός ότι είναι σύντομο -καθώς η έκταση του δεν υπερβαίνει τη μία σελίδα-, εντούτοις είναι τόσο περιεκτικό και μεστό σε νοήματα και ηθικά διδάγματα που έχει αποτελέσει αντικείμενο σχολαστικής μελέτης και ενδελεχούς ανάλυσης ανά τους αιώνες. Ουσιαστικά εντός αυτού είναι δυνατό να διακρίνουμε τέσσερεις ενότητες, στις οποίες και θα μπορούσαν να αποδοθούν οι εξής ονομασίες: 1. Επίκληση, 2. Υποχρεώσεις του ιατρού έναντι του επαγγέλματος του, 3. Καθήκοντα του ιατρού προς τους αρρώστους του και 4. Ευχή. Ας ασχοληθούμε όμως με το περιεχόμενο αυτών των ενοτήτων και ας εξετάσουμε διεξοδικά τα συνολικά εννέα άρθρα και ποια ακριβώς αναφέρονται σε καθεμία από αυτές.

Ειδικότερα, εντός του προλόγου, που αποτελεί και την αφετηρία του κειμένου και περιλαμβάνει το πρώτο άρθρο, γίνεται επίκληση προς τους θεούς αλλά και δέσμευση του ορκιζόμενου ιατρού απέναντι τους για τήρηση των ηθικών κανόνων και αξιών, όπως αυτές ορίζονται εντός του Όρκου. Επιπλέον, τονίζεται ότι ο ιατρός θα εφαρμόσει τις υποχρεώσεις του με γνώμονα πάντοτε τη δική του δύναμη και κρίση «επιτελεά ποιήσιν κατά δύναμιν και κρίσιν εμήν όρκον τόνδε». Συνάγεται λοιπόν εκ των προαναφερθέντων ότι ο θεός ως ο επιβλέπων της ηθικής τάξεως στον κόσμο αποτελεί ταυτόχρονα και τον εγγυητή της ειλικρίνειας των υποσχέσεων του ανθρώπου. Περαιτέρω, τόσο η αυτογνωσία

¹Δικηγόρος, Απόφοιτος Νομικής Σχολής Α.Π.Θ., Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδικεύσης «Σύγχρονες Ιατρικές Πράξεις Δικαιϊκή Ρύθμιση και Βιοηθική Διάσταση»

²Παθολογοανατόμος & Νευροπαθολογοανατόμος, Αναπληρωτής Καθηγητής Παθολογικής Ανατομικής, Ιατρική Σχολή, Πανεπιστήμιο Λευκωσίας

όσο και η συναίσθηση των ευθυνών του, αποτελούν για τον ιατρό απαραίτητες προϋποθέσεις μιας επιτυχημένης σταδιοδρομίας.

Στη συνέχεια ακολουθεί το δεύτερο μέρος του Όρκου, εντός του οποίου γίνεται λόγος για το χρέος του ιατρού απέναντι στο δάσκαλο του. Ο πρώτος οφείλει να τιμά και να σέβεται τον δεύτερο όπως τους γονείς του, αν δε παραστεί ανάγκη κάποια στιγμή, να είναι πρόθυμος να διαθέσει ακόμη και την περιουσία και τα υπάρχοντα του για τη φροντίδα του δασκάλου του, ενώ τους απογόνους αυτού θα πρέπει να τους θεωρεί ίσους με τα βιολογικά του αδέρφια. Στο σημείο αυτό προβάλλεται η εξαιρετική τιμή και η ισόβια ευγνωμοσύνη που οφείλει ο μαθητής στο δάσκαλο του. Επιπροσθέτως, στο παρόν τμήμα καταδεικνύεται και η σημασία της μετάδοσης της ιατρικής γνώσης από τον ιατρό τόσο προς δικά του παιδιά όσο και προς αυτά του δασκάλου του αλλά και προς οποιονδήποτε άλλον επιθυμήσει να διδαχθεί ως μαθητής του την ιατρική τέχνη. Τα βαθύτερα νοήματα που μπορούν ανεπιφύλακτα να εξαχθούν από τη συγκεκριμένη παράγραφο είναι αφενός μεν η ανιδιοτελής μεταλαμπάδευση των γνώσεων, που αποτελεί πρωταρχικό καθήκον του δασκάλου, αφετέρου δε η σημασία που κατέχει το ιδανικό της Παιδείας ως θεμελιώδες της ζωής. Βασική όμως προϋπόθεση, προκειμένου να μηθεί κάποιος στην τέχνη της ιατρικής, είναι η έγγραφη συμφωνία με το δάσκαλο και η αποδοχή κατόπιν ορκωμοσίας του ιατρικού νόμου, και κανενός άλλου πέραν αυτού, «και μαθηταίσι συγγεγραμμένοι τε και ωρκισμένοι νόμω ιητρικώ άλλω δε ουδενί».

Στο τρίτο μέρος, που καταλαμβάνει και το μεγαλύτερο τμήμα του Ιπποκράτειου Όρκου, παρατίθενται τα επιμέρους καθήκοντα του ιατρού απέναντι στους ασθενείς του. Η συγκεκριμένη ενότητα ξεκινά με τη δήλωση του ιατρού ότι θα θεραπεύει τους πάσχοντες κατά τη δύναμη και κρίση του και με τρόπο που να μη τους βλάπτει ή αδικεί εκουσίως. Εύκολα μπορεί να αντιληφθεί ο καθένας μας τη σημασία που κατέχει το ήθος και η επιστημονική κατάρτιση του ιατρού, ούτως ώστε αυτός να είναι πάντοτε επωφελής για τους πάσχοντες. Κατόπιν δίνεται η υπόσχεση από τον ιατρό ότι θα απέχει από οποιαδήποτε ενέργεια που θα οδηγούσε σε συντόμευση της ζωής του ασθενούς του, είτε χορηγώντας σε αυτόν κάποιο θανατηφόρο φάρμακο είτε δίνοντας συμβουλή για το πώς θα επισπεύσει ο ίδιος το θάνατο του. Παρομοίως διαβεβαιώνει με τον πλέον κατηγορηματικό τρόπο ότι θα αρνηθεί να παράσχει οποιαδήποτε μορφή βοήθειας σε γυναίκα που επιθυμεί να αποβάλει. Ο σεβασμός της ανθρώπινης ζωής και η διατήρηση αυτής αποτελεί θεμελιώδη αξία της Ιατρικής και σκοπό για τον οποίο ο ιατρός θα πρέπει να καταβάλει το υπέρτατο των δυνατοτήτων του. Στο επόμενο άρθρο ο ιατρός δηλώνει ότι θα διατηρήσει τόσο το βίο όσο και την τέχνη του αγνά και καθαρά «αγνώς δε και οσίως διατηρήσω βίον τον

εμόν και τέχνην την εμήν». Στην αμέσως επόμενη φράση συμπληρώνει ότι δε θα προβεί σε διενέργεια χειρουργικής επέμβασης σε περιπτώσεις λιθίασης, αλλά θα αφήσει την εκτέλεση αυτής της πράξης στους κατεξοχήν ειδικούς. Η συγκεκριμένη πρόταση καθιστά την ευσυνειδησία ως βασική αρετή του ιατρού κατά την άσκηση της Ιατρικής, καθώς αυτός πρέπει να γνωρίζει ανά πάσα στιγμή τι είναι ικανός να κάνει και τι όχι βάσει των όσων έχει διδαχθεί, έχοντας ως απαράβατη αρχή πριν από κάθε του ενέργεια την Ιπποκρατική ρήση «ωφελείν ή μη βλάπτειν». Στο έβδομο άρθρο αναφέρεται ότι ο ιατρός κατά την είσοδο του στις οικίες των ασθενών του οφείλει να έχει πάντοτε κατά νου την ωφέλεια των τελευταίων και να αποφεύγει κάθε εκουσία αδικία και βλάβη, αλλά και κάθε γενετήσια πράξη με γυναίκες ή άνδρες, ελεύθερους ή δούλους. Στην εν λόγω παράγραφο προβάλλονται η δικαιοσύνη, ο ανθρωπισμός αλλά και η εγκράτεια ως θεμελιώδεις αρετές, οι οποίες και πρέπει να διακρίνουν τον σωστό ιατρό. Το όγδοο άρθρο αποτελεί ουσιαστικά το γνωστό «ιατρικό απόρρητο», σύμφωνα με το οποίο ο ιατρός οφείλει να είναι εχέμυθος και να κρατάει ως επτασφράγιστο μυστικό οτιδήποτε δει ή ακούσει τόσο κατά την εκτέλεση ιατρικών πράξεων αλλά και όσων άλλων γίνει ο ίδιος κοινωνός στον εν γένει βίο του.

Ο επίλογος εμπεριέχει συνάμα μία ευχή και μία κατάρα, καθώς ο ιατρός από τη μία εύχεται να τύχει της εκτίμησης και του σεβασμού όλων των ανθρώπων τόσο για τη ζωή του όσο και για την τέχνη του, εφόσον τηρήσει πιστά και απαρέγκλιτα τον όρκο του, σε περίπτωση όμως που παραβεί και αθετήσει αυτόν να του συμβούνη τα αντίθετα και να υποστεί τα χειρίστα.

Οι «παραλλαγές» του Ιπποκράτειου Όρκου

Στις προηγούμενες σελίδες έγινε ανάλυση του Ιπποκράτειου Όρκου και παρουσιάστηκαν τα βαθύτερα νοήματα και ηθικά διδάγματα που εμπεριέχονται εντός του απαράμιλλης αξίας αυτού έργου. Παρά το γεγονός ότι η σπουδαιότητα του Όρκου δεν αμφισβητείται, έχει παρατηρηθεί τα τελευταία χρόνια μία τάση να προσαρμόζονται και να τροποποιούνται κάποια εδάφια του με τέτοιο τρόπο ώστε ο παραλλαγμένος πλέον όρκος να είναι συμβατός και πλήρως εναρμονισμένος με τις ανάγκες της σύγχρονης εποχής και τις επιθυμίες της κοινωνίας. Προς αυτή λοιπόν την κατεύθυνση γίνεται περαιτέρω μία συντονισμένη προσπάθεια να παρουσιαστεί ο Όρκος ως κάτι το παρωχημένο και αναχρονιστικό. Ωστόσο, είναι αξιοσημείωτο ότι η πλειοψηφία των μεγαλύτερων ιατρικών σχολών στις ΗΠΑ εξάρει τη σημασία του αυθεντικού Ιπποκράτειου Όρκου, καθώς θεωρεί ότι αυτός δεν απευθύνεται στην Ιατρική ως αποκλειστικά πρακτικής μεθοδολογίας για την αντιμετώπιση της ασθέ-

νειας, αλλά πολύ περισσότερο στοχεύει στην ψυχή του ιατρού, που ασφαλώς σχετίζεται με την κατεξοχήν αλτρουιστική διάσταση του ιατρικού λειτουργήματος. Εντούτοις, είναι απορίας άξιον ότι στη χώρα όπου έζησε και μεγαλούργησε ο Ιπποκράτης, ο Όρκος του έχει αναπληρωθεί από άλλους και δε δίδεται πλέον, όπως συνηθίζονταν άλλωστε ακόμη και στο πρόσφατο παρελθόν, από τους νέους ιατρούς κατά την περάτωση των σπουδών τους και την ανάληψη των καθηκόντων τους.

Κώδικας Ιατρικής Δεοντολογίας

Ο ισχύον Κώδικας Ιατρικής Δεοντολογίας (Νόμος 3418), ο οποίος τέθηκε σε ισχύ το Νοέμβριο του 2015 θέτει το αυστηρό πλαίσιο κανόνων που καλείται να εφαρμόσει ο ιατρός κατά την άσκηση του επαγγέλματος του.

Ήδη στο Β' κεφάλαιο, άρθρο 2 παράγραφος 1 του εν λόγω Νόμου επισημαίνεται η ιδιαίτερη αξία της Ιατρικής, καθώς όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται η άσκηση της αποτελεί λειτουργήμα που ως κύριο σκοπό και μέλημα της έχει τη διατήρηση και όταν χρειαστεί επαναφορά των τριών βασικών συστατικών της υγείας του ατόμου, δηλαδή της σωματικής, πνευματικής και ψυχικής διάστασης, σε αρμονική και εύρυθμη λειτουργία. Στην αμέσως επόμενη παράγραφο του ίδιου άρθρου αναδεικνύεται το υψηλό αίσθημα ευθύνης που θα πρέπει να διακρίνει τον ιατρό, εφόσον αυτός αποφασίζει να διάγει τη ζωή του και να επιτελεί το καθήκον του σύμφωνα με τις αρχές του Ιπποκράτειου Όρκου. Η εν γένει συμπεριφορά του ιατρού οφείλει να προάγει το κύρος και την αξιοπιστία του ιατρικού σώματος και να καταξιώνει το επάγγελμα του στη συνείδηση του κοινωνικού συνόλου. Η τρίτη κατά σειρά παράγραφος κάνει αναφορά στο σεβασμό της ανθρώπινης ζωής και αξιοπρέπειας, οι οποίες οφείλουν να προστατεύονται ανεξαρτήτως φύλου, εθνικότητας, θρησκείας και κοινωνικής θέσης. Τέλος δε, στην τέταρτη παράγραφο γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στην υπεράσπιση της ανθρώπινης ζωής από την πλευρά του ιατρού ακόμη και αν ο ίδιος δεχθεί απειλή, αλλά και η αποχή του από κάθε μορφή απάνθρωπης συμπεριφοράς που ταπεινώνει το άτομο και εξευτελίζει την αξιοπρέπεια του. Στις πρώτες γραμμές του τρίτου άρθρου, που φέρει τον τίτλο «Ηθική και επιστημονική ανεξαρτησία του ιατρού», τονίζεται η ιδιαίτερη σημασία τόσο της επιστημονικής ελευθερίας όσο και της ελευθερίας της συνείδησης, τις οποίες θα πρέπει να απολαμβάνει ο ιατρός, προκειμένου να εξασκεί σωστά και ανεπηρέαστα το επάγγελμα του. Το υπόλοιπο τμήμα του άρθρου ασχολείται με την πρακτική εφαρμογή της Ιατρικής, και πιο συγκεκριμένα με τη συνεχή και αδιάκοπη ενημέρωση του ιατρού, ο οποίος οφείλει να παρακολου-

θεί και να εφαρμόζει τα νέα επιτεύγματα της επιστημονικής έρευνας, έχοντας πάντοτε ως απώτερο σκοπό το όφελος των ασθενών του. Στο ίδιο «μήκος κύματος» με τα προηγούμενα δύο άρθρα είναι και το περιεχόμενο του τέταρτου, καθώς και εδώ προβάλλεται η ιδιαίτερως βαρύνουσα θέση που κατέχει ο ιατρός μέσα στο κοινωνικό σύνολο αλλά και η τεράστια ευθύνη που συνοδεύει αυτό του το πόστο. Όπως λοιπόν αναφέρεται στην πρώτη παράγραφο του συγκεκριμένου άρθρου, αυτός οφείλει να προάγει την ίση πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας και ως δίκαιος κριτής να μεριμνά και να αποφασίζει για την ίση κατανομή των πόρων, αποφεύγοντας ωστόσο και την οποιαδήποτε μορφή διάκρισης, λόγω κοινωνικών, οικονομικών, και νομικών διαφοροποιήσεων μεταξύ των ασθενών του. Επιπλέον, στις επόμενες παραγράφους του ίδιου άρθρου καταδεικνύεται ο σημαντικός του ρόλος ως εγγυητή της ποιότητας, της ασφάλειας και της αποτελεσματικότητας της παρεχόμενης υγειονομικής φροντίδας και θεραπείας.

Η σχέση του ιατρού με τον ασθενή είναι το αντικείμενο ολόκληρου του Γ' κεφαλαίου. Το άρθρο 8 ασχολείται διεξοδικά με την στάση του ιατρού απέναντι στους ασθενείς του, με τρόπο που να οικοδομείται μία σχέση αμοιβαίου σεβασμού και εμπιστοσύνης μεταξύ τους. Προς την επίτευξη αυτού του στόχου ο ιατρός οφείλει i. να κατανοεί και να σέβεται την ιδιωτικότητα και την αξιοπρέπεια των ασθενών του (παράγραφος 2), ii. να μην παρεμβαίνει στην προσωπική και οικογενειακή ζωή των ασθενών του, παρά μόνο όταν και όσο αυτό κρίνεται αναγκαίο προς τη σωστή διάγνωση και θεραπεία των τελευταίων (παράγ. 3), iii. να σέβεται τις πολιτικές, θρησκευτικές, φιλοσοφικές και ηθικές πεποιθήσεις των ασθενών του και να μην επηρεάζεται από αυτές κατά την άσκηση του ιατρικού του λειτουργήματος (παράγραφος 4) και v. να μην εκμεταλλεύεται τη θέση του είτε για τη σύναψη ανάρμοστων σχέσεων με τους ασθενείς ή τους συγγενείς αυτών, είτε όμως και για την άσκηση οποιασδήποτε μορφής «πίεσης» προς αυτούς (παράγραφος 5). Ο τίτλος του άρθρου 9 είναι «Υποχρεώσεις του ιατρού προς τον ασθενή» και εντός αυτού εμπεριέχονται και αναλύονται τα καθήκοντα του ιατρού, ο οποίος πρέπει να προσφέρει τις υπηρεσίες του ακόμη και υπό αντίξοες συνθήκες αποβλέποντας πάντοτε προς το καλό του ασθενούς του, μέσω της ορθής άσκησης της Ιατρικής. Απαλλάσσεται ωστόσο από την υποχρέωση επιτέλεσης των καθηκόντων του μόνο σε ιδιαίτερα σοβαρές περιπτώσεις και εφόσον συντρέχουν ειδικοί λόγοι. Η επίγνωση της υψηλής ευθύνης που φέρει είναι άρρηκτα συνδεδεμένη και με τη συνεχή ενημέρωση του σχετικά με τις τρέχουσες εξελίξεις της επιστήμης του. Οφείλει όμως και να αναγνωρίζει τα όρια των επαγγελματικών του ικανοτήτων και να επιζητά τη βοήθεια των συναδέλφων του ή ακόμη και να παραπέμπει τους ασθενείς του προς αυτούς, εφόσον θεωρεί ότι βάσει της

ειδικότητας του δε θα μπορούσε να χειριστεί επιτυχώς τις δικές τους παθήσεις. Εξίσου σημαντικά είναι τα αντικείμενα που πραγματεύονται τα άρθρα 11 και 12 και τα οποία εξετάζουν το μεν πρώτο την υποχρέωση ενημέρωσης του ασθενούς το δε δεύτερο τη λήψη της συναίνεσης αυτού πριν από τη διενέργεια οποιασδήποτε ιατρικής πράξης, την επιλογή της ενδεικνυόμενης διαγνωστικής μεθόδου ή τέλος την απόφαση για την εφαρμογή της κατάλληλης κατά τον ιατρό θεραπευτικής προσέγγισης. Ο ασθενής έχει το δικαίωμα να γνωρίζει οτιδήποτε έχει σχέση με την κατάσταση της υγείας του, την πιθανή εξέλιξη και πρόγνωση της ασθένειάς του, τις συνέπειες και τους ενδεχόμενους κινδύνους από την εφαρμογή της υποδεικνυόμενης από τον ιατρό του θεραπείας, ούτως ώστε πλήρως ενημερωμένος να αποφασίζει ο ίδιος για τη ζωή του. Από την άλλη πλευρά, απαγορεύεται ρητά στον ιατρό να προβεί στην εκτέλεση οποιασδήποτε ιατρικής πράξης ή να εφαρμόσει οποιαδήποτε μορφή θεραπείας, εφόσον δεν έχει λάβει πρωτότερα τη συγκατάθεση του ασθενούς, που σε κάποιες περιπτώσεις αυτή πρέπει να δηλώνεται και εγγράφως. Αναγνωρίζεται όμως στο άρθρο 12 και το «βαρύ» χρέος του ιατρού να διαφυλάττει με κάθε τρόπο και μέσο το αγαθό της ζωής, και με αυτή την έννοια του δίδεται η δυνατότητα να προχωράει στη λήψη αποφάσεων όπως ο ίδιος κρίνει και δίχως την προηγούμενη συναίνεση του πάσχοντος, σε επείγουσες καταστάσεις και σε περιπτώσεις απόπειρας αυτοκτονίας. Δε θα ήταν δυνατό να μην συμπεριληφθεί στον παρόντα Κώδικα Ιατρικής Δεοντολογίας το ευρέως γνωστό «ιατρικό απόρρητο», του οποίου τη σημασία είχε ήδη αντιληφθεί και ο Ιπποκράτης και όπως είδαμε και παραπάνω τοποθέτησε εντός των άρθρων του Όρκου του. Ωστόσο, στον Κώδικα εμπεριέχονται και διευκρινίζονται αναλυτικά οι καταστάσεις εκείνες όπου παρέχεται η δυνατότητα στον ιατρό άρσης της εν λόγω υποχρέωσης του. Μελετώντας προσεκτικά τις επιμέρους παραγράφους, που συνιστούν το άρθρο 13, διαπιστώνουμε ότι η υπεράσπιση του δημοσίου συμφέροντος υπερτερεί έναντι του ατομικού και όταν υφίσταται τέτοιο θέμα επιλογής μεταξύ των δύο αυτών, μπορεί ο ιατρός να «παραβεί» το «ιατρικό απόρρητο» προκειμένου να διασφαλίσει το κοινό καλό.

Το κεφάλαιο Δ' του Κώδικα Ιατρικής Δεοντολογίας ασχολείται με τις διάφορες πτυχές της σχέσης ιατρού και κοινωνίας. Ο ιατρός οφείλει να μεριμνά για τα θέματα που αφορούν τη δημόσια υγεία και να προσπαθεί συνεχώς για τη βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων ιατρικών υπηρεσιών. Αφετέρου, και χωρίς ωστόσο να θέτει σε κίνδυνο την κοινότητα, οφείλει να υπερασπίζεται και τον μεμονωμένο ασθενή (που είναι φορέας νόσου) από τον κοινωνικό αποκλεισμό και τον στιγματισμό. Ο ιατρός καλείται αδιακρίτως να προσφέρει τις υπηρεσίες του σε οποιονδήποτε τις χρειαστεί, συμπεριλαμβανομένων και όσων βρίσκονται στις φυλακές και στα διάφορα

σωφρονιστικά ιδρύματα αλλά και στις λιγότερο «προνομιούχες» ομάδες ατόμων μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται οι μετανάστες και οι πρόσφυγες. Στο άρθρο 19 του ίδιου κεφαλαίου ρυθμίζεται η αμοιβή του ιατρού, η οποία πρέπει να γίνεται με ιδιαίτερη λεπτότητα και διακριτικότητα, αλλά και με τρόπο που να μη μειώνει την αξιοπρέπεια και τον κατεξοχήν ανθρωπιστικό χαρακτήρα του ιατρικού επαγγέλματος, όπως χαρακτηριστικά τονίζεται στην παράγραφο 1 του ίδιου άρθρου. Εξάλλου, ο ιατρός μπορεί, εφόσον ο ίδιος το επιθυμεί, να μειώσει το ύψος της αμοιβής του ή ακόμη και να μη λάβει αυτή, σε περιπτώσεις που αφορούν οικονομικά αδύναμους ασθενείς. Ωστόσο, αυτός υποχρεούται να προσφέρει τις υπηρεσίες του άνευ ανταμοιβής τόσο στους συναδέλφους και στους στενούς συγγενείς αυτών καθώς επίσης και στους φοιτητές της Ιατρικής.

Στο κεφάλαιο ΣΤ' υπενθυμίζεται ο ιδιαίτερος ρόλος που καλείται να εκπληρώσει ο ιατρός ως δασκάλου, γεγονός που αποτελεί απόρροια των υποχρεώσεων που ο ίδιος έχει αναλάβει έναντι της Ιατρικής, καθώς οφείλει να τη μεταλαμπαδεύσει στους μαθητές του και μελλοντικούς συναδέλφους, σε πλήρη άλλωστε συμφωνία με τα όσα επισημάνθηκαν και παραπάνω κατά την εξέταση του Ιπποκράτειου Όρκου. Το επόμενο δε κεφάλαιο Ζ' κάνει εκτενή αναφορά στη σχέση του ιατρού με την έρευνα και τον τρόπο με τον οποίο θα πρέπει αυτή να διεξάγεται. Απαραίτητες προϋποθέσεις αποτελούν η προστασία της ζωής, της υγείας και της αξιοπρέπειας του ατόμου που συμμετέχει στην έρευνα, και όπως χαρακτηριστικά διευκρινίζεται εντός του άρθρου 26 παράγραφος 1β η προστασία των προαναφερόμενων αγαθών προηγείται του συμφέροντος της επιστήμης ή της κοινωνίας.

Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να αναφέρουμε ότι ο Κώδικας Ιατρικής Δεοντολογίας και δη εντός του κεφαλαίου Θ', σε μία προσπάθεια να προλάβει τα σοβαρά ηθικά διλήμματα που μπορεί να προκύψουν στον ιατρό κατά την άσκηση της Ιατρικής, με δεδομένο άλλωστε και τη συνεχώς διευρυνόμενη επιστημονική γνώση, μεριμνά με σαφείς διατάξεις για όλες τις πιθανές περιπτώσεις. Συγκεκριμένα το άρθρο 29 ασχολείται με τις αποφάσεις του ιατρού κατά το τέλος της ζωής του ασθενούς του, και επισημαίνεται η ανάγκη ο πρώτος να συμπαρασταθεί και να φροντίσει για την ανακούφιση των ψυχοσωματικών πόνων του τελευταίου, χωρίς όμως να επιστεύσει με οποιονδήποτε τρόπο το θάνατο του. Το άρθρο 30 αναφέρεται στην τεχνητή διακοπή της κύησης και δίνει τη δυνατότητα στον ιατρό να επικαλεσθεί κανόνες ιατρικής ηθικής δεοντολογίας για να απέχει από αυτή την πράξη, και μόνο στις περιπτώσεις εκείνες που τίθεται σοβαρός κίνδυνος για τη ζωή ή και πιθανότητα διαρκούς βλάβης της κυοφορούσας να είναι σε θέση να επεμβαίνει, κατόπιν όμως πλήρως αιτιολογημένης γνώμης. Γίνεται λοιπόν ευκόλως κατανοητό ότι και στον Κώ-

δικα Ιατρικής Δεοντολογίας, όπως άλλωστε και στον Ιπποκράτειο Όρκο, ο ιατρός οφείλει να αγωνίζεται και να υπερασπίζεται με κάθε τρόπο και μέσο το υπέρτατο αγαθό της ζωής. Τέλος, κατ' αντιστοιχία προς τον Ιπποκράτειο Όρκο, όπου ο επίλογος του είναι όπως προείπαμε ευχή και κατάρα για τον ιατρό και επομένως έχει καθαρά ηθική διάσταση, ο Κώδικας Ιατρικής Δεοντολογίας ρυθμίζει στο άρθρο 36 τις καθαρά νομικές κυρώσεις που επέρχονται για τον ιατρό από την παράβαση των καθηκόντων του.

Εν κατακλείδι, και παρά το γεγονός ότι ο Κώδικας Ιατρικής Δεοντολογίας επιλαμβάνεται λεπτομερώς όλα τα επιμέρους ζητήματα αλλά και τις ενδεχόμενες δύσκολες καταστάσεις που θα προκύψουν για τον ιατρό κατά την άσκηση του ιατρικού λειτουργήματος, ο Ιπποκράτειος Όρκος συνεχίζει να έχει διαχρονική αξία και να αποτελεί αναμφισβήτητα ακόμη και στις μέρες μας το σημείο αναφοράς σχετικά με την ηθική διάσταση της Ιατρικής επιστήμης.

Βιβλιογραφία

Diana K. Sugg: New variations on Hippocratic Oath. Oath: Words that for centuries have defined the role of the physician can still set off questions and debate. SunJournal, May20, 2001. (Ανάρτηση στην ιστοσελίδα: http://articles.baltimore-sun.com/2001-05-20/news/0105200151_1_hippocra-tes-physicians-medical-schools)

Ιατρική Σχολή. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Όρκοι. (Ανάρτηση στην ιστοσελίδα: <http://school.med.uoa.gr/2011-12-03-21-28-49.html>)

Ιπποκράτειος Όρκος. (Ανάρτηση στην ιστοσελίδα: <http://users.uoa.gr/~nektar/history/1antiquity/hippocrates.htm>)

Κώδικας Ιατρικής Δεοντολογίας (ΦΕΚ Α/287) ΝΟΜΟΣ ΥΠ'ΑΡΙΘ. 3418 (Ανάρτηση στην ιστοσελίδα: <http://www.isth.gr/?page=2630>)

Παπαευθυμίου Βάσω, Τζαμαλή Ράνια, Βαμβακάς Θανάσης: Ιπποκράτης ο Κώος. (Ανάρτηση στην ιστοσελίδα: www.enatural.gr/default/text/ Ippokratis.asp)

Τσέκου Νίκη: Ο πραγματικός όρκος του Ιπποκράτη και ο «Όρκος του Ιπποκράτη» της σύγχρονης ιατρικής. (Ανάρτηση στην ιστοσελίδα: <http://enallaktikidrasi.com/2013/07/o-pragmatikos-orkos-tou-ippokrati-kai-o-orkos-tou-ippokrati-tis-sigchronis-iatrikis/>)